

DREPT PENAL ȘI PROCESUAL PENAL

CZU: 343.343.6

[https://doi.org/10.52277/1857-2405.2023.2\(65\).01](https://doi.org/10.52277/1857-2405.2023.2(65).01)

DREPTULUI PENAL COMPARAT: MIGRAȚIA ILEGALĂ

Andrei PÂNTEA,
dr. în drept, conf. univ.,
Universitatea de Studii Europene
din Moldova
<https://orcid.org/0000-0002-4865-421X>

SUMAR

Migrația reprezintă deplasarea unei persoane sau a unui grup de persoane, fie prin trecerea frontierei internaționale, fie în interiorul aceluiași stat. Este o mișcare a populației, care cuprinde toate tipurile de deplasări ale persoanelor. Indiferent de distanță, de compoziție a grupului de emigranți și de cauze, aceasta include migrația refugiaților, a persoanelor strămutate, a migranților economici și a persoanelor care se deplasează din alte motive, inclusiv pentru reîntregirea familiei.

Prin prisma legii penale, migrația ilegală este clar definită drept o activitate infracțională, doar că această normă nu întotdeauna își atinge scopul de prevenire și combatere a fenomenului dat, iar infractorul, utilizând efectiv, de cele mai multe ori, starea de vulnerabilitate a migrantului, aduce daune – uneori, ireversibile – drepturilor omului, cu riscul coruperii funcționarilor publici, compromițând încrederea în structurile statului.

Cuvinte-cheie: *migrația ilegală, trecere ilegală, frontieră, infracțiune, legiuitor, Uniunea Europeană.*

Migrația ilegală, prin prisma prevederilor legislației penale naționale și internaționale, reprezintă un fenomen nociv care afectează grav starea sănătății oricărei societăți în particular, dar și celei regionale, mondiale, în general. Consolidarea eforturilor organelor de drept, din perspectiva prevenirii și combaterii acestui fenomen, depinde nu doar de cooperarea internațională a structurilor specializate abilitate cu atribuții în acest sens, dar și de investițiile în asigurarea tehnico-materială a poliției de frontieră și a altor structuri naționale cu atribuții de ordin transfrontalier. Similitudinea faptelor penale cu care se confruntă agenții sta-

COMPARATIVE CRIMINAL LAW:
ILLEGAL MIGRATION

SUMMARY

Migration is the movement of a person or a group of people, either by crossing an international border or within the same state. It is a population movement, which includes all types of movement of people. Regardless of distance, composition of the emigrant group and causes, it includes the migration of refugees, displaced persons, economic migrants and persons moving for other reasons, including family reunification.

Illegal migration, through the lens of the criminal law, is clearly defined as a criminal activity, but this norm does not always achieve its goal of preventing and combating this phenomenon, and the criminal, effectively using, most of the time, the migrant's state of vulnerability, it sometimes causes irreversible damage to human rights, with the risk of corrupting public financiers, compromising trust in state structures.

Key-words: *illegal migration, illegal crossing, border, crime, legislator, European Union.*

tului la investigarea acestui fenomen nu se reduce numai la migrația ilegală. De regulă, în astfel de situații, infractorul realizează acest „business” ilegal în cadrul grupărilor criminale organizate, bine dotate logistic și informațional, implicând crime conexe, precum ar fi trecerea ilegală a frontierei, traficul de ființe umane, traficul de copii, coruperea funcționarilor publici etc.

Este evident că circulația persoanelor dintr-un stat în altul este adesea însoțită de încălcarea normelor de drept internațional, dar și a cadrului legal intern al statelor de destinație, ceea ce deseori poate dăuna mult conviețuirii sociale.

Trecerea ilegală a frontierei de stat și intrarea necontrolată a străinilor într-o anumită țară provoacă neapărat probleme sociale, amenințări de ordin infracțional și de securitate publică pentru populația de baștină. La fel, nu se exclud înrăutățirea situației pe piața forței de muncă, creșterea

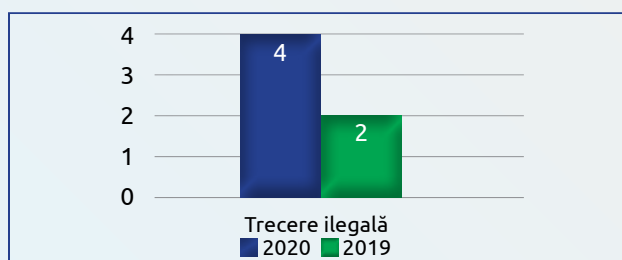
ponderii economiei tenebre și riscurile unor tensiuni de ordin social [4, p. 155].

Inițial, racolarea victimelor migrației ilegale și realizarea organizației migrației ilegale poartă un caracter, aparent, legal. Totuși, pentru un studiu mai aprofundat al acestei categorii de infracțiuni se impune realizarea descifrării fenomenului migrației propriu-zise.

Fenomenul migrației nu a încetat în timp, însă a înregistrat schimbări și a căpătat noi forme. Procesele migratorii se desfășoară simultan și sunt în creștere în multe alte țări ale lumii. Unul dintre rezultatele pe termen lung al acestei evoluții ar putea fi apariția societăților multiculturale, tinzând spre noi concepte ale cetățeniei sau statului național. Cele mai multe dintre țările dezvoltate au devenit societăți diversificate. Totodată, migrația este unul dintre procesele sociale care a influențat și influențează profund societatea actuală, milioane de cetățeni de diferite naționalități, din țările de emigrare, aleg calea migrației. Migrația persoanelor din Republica Moldova este una dintre principalele migrații dinspre estul spre vestul continentului european, o migrație foarte dinamică, a cărei abordare necesită o viziune diferențiată și complexă [2].

Legiuitorul indică uneori necesitatea protecției anume a relațiilor sociale care asigură inviolabilitatea frontierei de stat, iar ca premisă concomitentă de incriminare intervine și locul de comitere a infracțiunii (porțiunea de spațiu terestru, acvatic sau aerian care se aliniază la fâșia de frontieră de stat a țării). În acest ultim cadru de incriminări penale se înscrie și infracțiunea prevăzută de art. 362 CP al RM – trecerea ilegală a frontierei de stat. O formă specială a trecerii ilegale a frontierei de stat, prin prisma anumitor modalități normative incidente, care derogă de la calitatea de participant la infracțiune, este cea vizată de art. 3621 CP al RM – organizarea migrației ilegale.

Numărul de evenimente care se încadrează în trecerea ilegală, cu scop de migrare ilegală, la PTF „Ungheni” și PTF „Sculeni” poate fi reflectat astfel:

Menținerea unui nivel înalt al migrației ilegale în anul 2022 a fost alimentată de criza regională

apărută în urma declanșării războiului din Ucraina. Materializarea fenomenului de migrație iregulară a luat forme diferite, și anume: trecerea ilegală a frontierei de stat pe sectorul „verde” de frontieră și ulterioara solicitare de azil pe teritoriul Republicii Moldova, în special – persoane de gen masculin; traversarea frontierei de stat în baza actelor false, inclusiv cu utilizarea teritoriului necontrolat din stânga Nistrului (cu atribuire la cetățeni de origine rusă sau ucraineană); cetățeni originari din state catalogate drept țări cu risc sporit de migrație ilegală etc. Astfel, pe parcursul anului 2022 au fost relevate și documentate 2.775 contravenții pentru încălcarea regulilor de ședere și de plasare în câmpul muncii, comparativ cu 2.736 în aceeași perioadă a anului precedent. Prin urmare, cele 39 cazuri diferență constituie o creștere cu 1,43% a numărului de delict documentate. Drept urmare, au fost aplicate amenzi în mărime totală de 4.482.350 lei [5, p. 96].

Sunt resimțite unele elemente de protecție juridico-penală a relațiilor sociale care vizează frontiera de stat. Mecanismele și mijloacele de intervenție penală sunt diferite: de la diverse modalități normative de manifestare a infracțiunii – la variate forme de penalizare a faptelor infracționale, precum și la diferite sancțiuni penale, faptele incriminate fiind catalogate și sub forma unor variate categorii de infracțiuni (după gradul prejudiciabil al acestora). Totuși, în eventualitatea susținerii ideii de previziune normativă separată a infracțiunilor contra relațiilor sociale care vizează frontiera de stat a țării, considerăm justificată și examinarea unor legislații penale care se lansează anume de pe această ultimă poziție. Astfel, conform CP al Ucrainei, infracțiunile legate de protecția secretului de stat, a inviolabilității frontierelor de stat, asigurării serviciului militar ori mobilizării formează un grup separat în acest sens (Secțiunea 14). Secțiunea în cauză face referire la următoarele categorii de infracțiuni:

- divulgarea secretului de stat (art. 328 din CP al Ucrainei);
- pierderea documentelor ce conțin secret de stat (art. 329 din CP al Ucrainei);
- transmiterea ori acumularea de date care constituie informație confidențială, al căror proprietar este statul (art. 330 din CP al Ucrainei);
- expedierea ilegală a persoanelor peste frontiera de stat a Ucrainei (art. 332 din CP al Ucrainei);
- încălcarea ordinii de intrare pe teritoriul temporar ocupat al Ucrainei ori de ieșire de pe acesta (art. 332-1 din CP al Ucrainei);

- încălcarea ordinii de realizare a coletelor internaționale care sunt supuse controlului de stat de export (art. 333 din CP al Ucrainei);
- încălcarea regulilor zborurilor internaționale (art. 334 din CP al Ucrainei);
- eschivarea de la serviciul militar în termen, de la serviciul militar cu termen redus ori de la serviciul de ofițeri (art. 335 din CP al Ucrainei);
- eschivarea de la mobilizare (art. 336 din CP al Ucrainei);
- eschivarea de la serviciul protecției civile în perioade speciale ori în cazul desfășurării mobilizării speciale (art. 336/1 din CP al Ucrainei);
- eschivarea de la evidența militară ori de la prestațiile speciale (art. 337 din CP al Ucrainei) [7].

Este important de menționat că legiuitorul ucrainean renunță la tehnica de abordare individuală a infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat a țării, configurând-o sub aspectul legăturii acesteia cu fenomenul de migraționism. Conform art. 332 CP al Ucrainei, expedierea ilegală peste frontiera de stat a Ucrainei, organizarea expedierii ilegale a persoanelor peste această frontieră, conducerea acestor activități ori acordarea de ajutor prin intermediul unor sfaturi, indicații, punerea la dispoziție a unor mijloace și excluderea barierelor constituie infracțiune.

Un mod similar legiuitorului din Ucraina este adoptat și de România. Astfel, în Titlul 3 al CP al României sunt prevăzute infracțiunile privind autoritatea și frontiera de stat [3]. În context, cele două capitole ale titlului vizat specifică diferențiat infracțiunile contra autorității și infracțiunile privind frontiera de stat. În cadrul infracțiunilor privind frontiera de stat (Titlul 3, Capitolul 2, art. 262-265 din CP al României) se face referire la:

- intrarea sau ieșirea din țară prin trecerea ilegală a frontierei de stat a României – variantă tipică a infracțiunii, fiind de natură accidentală în cazurile în care infracțiunea a fost comisă:
  - a) în scopul sustragerii de la tragerea la răspundere penală sau de la executarea unei pedepse ori a unei măsuri educative, privative de libertate;
  - b) de către un străin declarat indezirabil ori căruia i-a fost interzis în orice mod dreptul de intrare sau de ședere în țară (art. 262 CP al României);
- racolarea, îndrumarea, călăuzirea, transportarea, transferarea sau adăpostirea unei

persoane în scopul trecerii frauduloase a frontierei de stat a României – varianta tipică a infracțiunii (art. 263, alin. (1) din CP al României), fiind diferențiată cu efect agravant în cazul comiterii acesteia:

- a) în scopul de a obține, direct sau indirect, un folos patrimonial;
  - b) prin mijloace care pun în pericol viața, integritatea sau sănătatea migrantului;
  - c) prin supunerea migrantului la tratamente inumane sau degradante;
- fapta persoanei care facilitează, prin orice mijloace, rămânerea ilegală pe teritoriul României a unei persoane victimă a unei infracțiuni de trafic de persoane, de minori sau de migranți, care nu are cetățenia română și nici domiciliul în România – varianta tipică a infracțiunii prevăzută de art. 264, alin. (1) din CP al României, configurându-se în formă agravantă în cazul în care a fost săvârșită:
    - a) în scopul de a obține, direct sau indirect, un folos patrimonial;
    - b) de către un funcționar public aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu, precum și în formă atenuantă – când faptele enunțate anterior sunt săvârșite cu privire la un alt străin aflat ilegal pe teritoriul României;
  - sustragerea de la executarea obligațiilor instituite de autoritățile competente de către străinul față de care s-a dispus măsura îndepărtării de pe teritoriul României ori a fost dispusă interzicerea dreptului de ședere (art. 265 din CP al României) [3].

O analiză minuțioasă a fenomenului pune în evidență multiplele valențe și implicațiile profunde ale activităților circumscrise migrației ilegale care generează și potențează numeroase alte acțiuni infracționale. Astfel, amenințările la adresa securității naționale generate de angrenarea cetățenilor în traficul de persoane vin dintr-o serie de situații și contexte care țin inclusiv de alte activități criminale:

1. Impulsionarea activităților criminale conexe migrației ilegale, permițând comunicarea și schimbul de expertiză în mediul infracțional, cu efecte nedorite în planul „profesionalizării” infractorilor în domenii precum contrabanda și evaziunea fiscală (un „circuit funcțional” de trecere ilegală a frontierei este exploatat și pentru alte „afaceri”).

2. Presiunea exercitată asupra autorităților cu atribuții de control la frontieră.

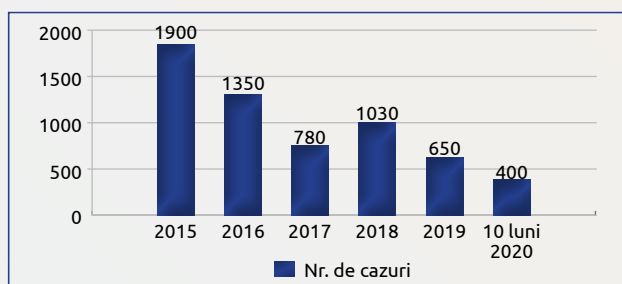
3. Facilitarea prezenței și tranzitării teritoriului țărilor de tranzit de către persoane care prezintă riscuri teroriste.

4. Creșterea pericolului de producere ori răspândire a unor epidemii, precum cea cauzată de virusul poliomielitei.

5. Presiuni asupra sistemului social, care pot determina, în cazuri extreme, revolte sociale, xenofobie sau segregări etnice [6, p. 184].

Provocările sociale, umanitare și de ordine publică reclamă implementarea unei politici active și transparente de informare și consultare a societății civile cu privire la politicile și deciziile adoptate în contextul migrației.

Fluxul de migranți documentați pe ruta de est a UE (număr de cazuri) poate fi reflectat astfel:

Tipologia persoanelor care organizează migrația ilegală este destul de neuniformă. Acestea pot fi infractori profesioniști de talie internațională, unii din care se specializează exclusiv pe acest gen de activitate, iar alții – nu. În pofida deosebirilor, specifice diverselor regiuni și rute, datele existente mărturisesc despre faptul că în toate regiunile sunt prezente atât grupuri mici, cât și grupuri și rețele foarte mari. Totodată, există numeroși organizatori care se ocupă cu afaceri ilegale și participă la transportarea ilegală a migranților ca la o acțiune oportună de a obține un venit suplimentar. Deseori în procesul dat sunt implicați funcționari corupți din organele de stat, precum și alte persoane.

Urmează de făcut deosebirea între traficul de persoane și organizarea migrației ilegale. Organizarea migrației ilegale este transnațională și este legată de transportarea ilegală a persoanelor peste frontiera internațională, de regulă – contra unei sume de bani.

Recompensa financiară a organizării migrației ilegale poate fi una singulară, achitată contrabandistului până la ajungerea la destinație, fie plata eșalonată după ajungerea la destinație.

În cazul traficului de persoane, relațiile dintre traficant și victimă nu se încheie la ajungerea la destinație, astfel încât victima poate fi impusă să achite niște pretinse datorii (muncă forțată, pentru a stinge datoria).

Traficul de ființe umane are loc atât peste hotarele internaționale, cât și în limitele hotarelor naționale. Gradul de informare a persoanelor se

poate deosebi – în cazul migrației ilegale, persoana cunoaște că ea este transportată ilegal. Victimele traficului de persoane, în majoritatea cazurilor, nu cunosc ce le așteaptă până a ajunge la destinație. Este important de a înțelege corect deosebirile dintre aceste două tipuri de activitate. Confundarea acestora conduce deseori la faptul că traficul de persoane este examinat ca o problemă ce ține de migrație, dar nu ca o problemă a drepturilor omului și a unei politici mai vaste, care necesită un răspuns politic complex la nivel de Guvern [6, p. 185].

În cazul traficului de persoane, de regulă, este realizată trecerea ilegală a victimei pe teritoriul unui anumit stat. Totodată, este necesar de menționat că nu în toate cazurile traficul de persoane este legat de migrația ilegală, deoarece trecerea hotarelor de stat de către victimă deseori este realizată de baze legale.

Migrația ilegală este influențată de mai mulți factori [1]:

- densitatea mare a localităților rurale în apropierea frontierei de stat, inclusiv existența drumurilor spre frontiera de stat;
- multitudinea de rute auto, feroviare din municipiul Chișinău spre localitățile din zona de frontieră;
- insuficiența de forțe și mijloace folosite la controlul și supravegherea frontierei de stat;
- fluxul mare al persoanelor și mijloacelor de transport în punctele de trecere a frontierei de stat;
- timpul limitat acordat pentru verificarea atât a actelor călătorilor cât și a mijloacelor de transport;
- internetul și site-urile de socializare permit exploatarea cu promptitudine a oricărei vulnerabilități la frontieră.

Migrația ilegală și traficul de ființe umane este un risc prezent permanent la frontiera moldo-română, în rezultatul căruia pot apărea un șir de consecințe reale sau potențiale, precum:

- apariția sau dezvoltarea unor grupări criminale în zona de responsabilitate a direcției specializate în organizarea și asigurarea activității canalelor de migrare ilegală;
- implicarea locuitorilor zonei de frontieră în activități ilegale, cu roluri bine determinate (monitorizarea activității Poliției de Frontieră, organizarea trecerii ilegale, călăuzirea migranților ș.a.);
- apariția persoanelor ce se ocupă cu „fabricarea” documentelor false/falsificate;
- implicarea migranților, alături de membrii unor grupări infracționale, în alte activități ilicite, precum traficul cu droguri și munca la negru.

Concluzionăm că, în urma analizei efectuate cu privire la evoluția fenomenului de migrație ilegală și criminalitate transfrontalieră, au fost identificate următoarele măsuri necesare de a fi întreprinse pentru diminuarea acestui risc la frontiera de stat:

- supravegherea și controlul permanent la frontiera de stat în zonele cu risc sporit de migrație ilegală;
- utilizarea eficientă a resurselor tehnice și informative în vederea prevenirii și combaterii migrației ilegale;
- necesitatea creșterii capacității operative, prin acțiuni comune, a instituțiilor cu atribuții în domeniul managementului situației migranților ilegali și a persoanelor aflate în nevoie de protecție internațională care intră sau intenționează să intre pe teritoriul Republicii Moldova;
- necesitatea de deținere a informației în avans despre pasagerii rutelor aero, inclusiv cooperarea cu companiile de transport care să permită identificarea cetățenilor din țările de risc;
- combaterea rețelelor infracționale de persoane care introduc ilegal migranți și a celor de traficanți de migranți reprezintă, în primul rând, o modalitate de a împiedica exploatarea migranților de către rețelele infracționale – ceea ce ar descuraja, de asemenea, migrația neregulamentară;
- organizarea exercițiilor operative-tactice, seminarelor, trainingurilor, atelierelor de lucru în domeniul prevenirii și combaterii migrației ilegale;
- informarea populației din zona de frontieră și colaborarea cu acești oameni în vederea semnalării reprezentanților Poliției de Frontieră cu privire la prezența nejustificată a unor persoane de naționalitate străină în zona de frontieră;
- intensificarea cooperării internaționale cu reprezentanții organelor de drept din țările vecine și terțe în vederea schimbului de informații și preluării bunelor practici în domeniul combaterii migrației ilegale.

Rezultatele migrației ilegale sunt dăunătoare nu numai din perspectiva legii penale, ele joacă un rol esențial și la arhitectura Uniunii Europene. Bunăoară, mai recent, Austria nu și-a dat votul în favoarea primirii României în familia Uniunii Europene, ca stat cu drepturi depline în cadrul UE. Motivația ar fi fost inclusiv cei peste 70 de mii de migranți ilegali aflați pe teritoriul Austriei, în condițiile în care Austria este un stat înconjurat complet de alte state europene. Și asta nu pentru

că migranții respectivi ar fi trecut traseul Balcanic doar prin România, ultima aflându-se în afara acestui traseu de migrație ilegală, dar pentru că are anumite carențe la asigurarea securității frontierei spațiului comunitar. Mai recent, am devenit martorii asigurării securității frontierei UE la hotarul de pe Prut, inclusiv de către reprezentanții Poliției UE – Frontex. Evident, Republica Moldova are și ea anumite carențe la realizarea standardelor în justiție, la prevenirea și combaterea fenomenului migrației ilegale, la identificarea și înlăturarea cu adevărat a circumstanțelor și cauzelor care se află la baza acestui fenomen infracțional. Este de înțeles faptul că migrația nu poate fi oprită în întregime, numai că aceasta trebuie să fie realizată într-un cadru legal, controlat de autoritățile statale naționale și internaționale, în defavoarea structurilor criminale care încearcă să monopolizeze acest segment, căutând noi metode infracționale, inclusiv prin coruperea unor persoane cu funcție de răspundere.

Referințe bibliografice

1. Chirilă G. Migrația ilegală sau cum se importă riscurile de securitate. În: *Revista Intelligence*. <http://intelligence.sri.ro/migratia-ilegala-business-vs-amenintare/> (vizitat la 07.05.2023).
2. Chirilă G. Migrația ilegală: Business vs amenințare. În: *Revista Intelligence*. <http://intelligence.sri.ro/migratia-ilegala-business-vs-amenintare/> (vizitat 21.03.2023).
3. Codul penal al României: Legea nr. 286 din 17 iulie 2009. În: *Monitorul Oficial*, 2009, nr. 510.
4. Odagiu Iu., Nestor S., Drăgulean Al. Particularități ale pregătirii pentru audierea străinilor care au trecut ilegal frontiera de stat sau sunt solicitanți de azil. În: *Criminalitatea transfrontalieră și transnațională: tendințe și forme actuale de manifestare, probleme de prevenire și combatere* (Chișinău, 26 iunie 2018), p.154-160.
5. Raport cu privire la activitatea Guvernului Republicii Moldova, februarie 2023. Sursa online: https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/raport_gov_2022-2023_0.pdf (vizitat la 25.03.2023).
6. Rusu O. Organizarea migrației ilegale ca formă de manifestare a criminalității organizate transnaționale. În: *Materialele conferinței științifico-practice internaționale din 26 iunie 2018*. Chișinău, 2018, p. 181-187.
7. Уголовный кодекс Украины. № 2341-III от 5 апреля 2001 года (с изменениями и дополнениями по состоянию на 21.03.2023 г.). <https://online.zakon.kz/m/amp/download/30418109> (vizitat la 25.03.2023).